

Les Misérables

Victor Marie Hugo

sociaal-historische roman in 5 boekdelen, 1ste uitgave 1862

De 1ste twee delen van Les Misérables werden uitgegeven in Brussel op 30 maart en in Parijs op 3 April 1862. De volgende delen verschenen op 15 May 1862.

Auteur

Victor Hugo is op 26 februari 1802 geboren in Besançon. Zijn vader was generaal van Napoleon in Spanje.

Hij heeft veel toneelstukken, gedichten en romans geschreven. In 1831 kwam zijn bekende boek 'Notre-Dame-de-Paris' uit (De Klokkenluider van de Notre-Dame).

Pas als hij zestig is brengt hij het volumineuze roman Les Misérables uit.

Victor was humanist en filosoof, hij schreef zijn boeken niet alleen om een mooi verhaal te vertellen, maar ook om mensen de ogen te openen voor de ellendigen in de wereld '*Les Misérables*'.

Hij beleefde zijn geloof in God op zijn eigen manier. Hij had een optimistische natuur en geloofde in vooruitgang. Hij geloofde ook in de onsterfelijkheid van de ziel en dat de doden en de levenden met elkaar contact hadden. In al zijn werk komen dan ook christelijke ideeën naar voren. God en Christus worden vaak genoemd, ook worden er teksten uit de bijbel geciteerd. Victor heeft het niet zo op de geestelijkheid, daar hij van mening is dat die veel ellende heeft veroorzaakt.

De Katholieke Kerk heeft het boek op de Index Librorum Prohibitorum geplaatst.

Ook op politiek gebied streed Hugo voor vrijheid en gelijkheid. De revolutionaire ideeën 'Liberté, Fraternité en Egalité' zijn dan ook duidelijk terug te vinden in zijn werk. Zijn sociaalvoelendheid en verbondenheid met het gewone Franse volk komt niet alleen in bijna al zijn werken tot uitdrukking. Als hij op 83 jarige leeftijd overlijdt (22 mei 1885) laat hij vijftigduizend frank na aan de armen. Zijn begrafenis was een nationale gebeurtenis maar werd, naar zijn wens, eenvoudig gehouden. Hij werd bijgezet in het Pantheon.

Tijd en plaats

Het verhaal speelt zich af in de eerste helft van de 19de eeuw, onder de regering van de burgerkoning Louis-Philippe. Naast rechtvaardigheid, veroordeling van moord en sociale onrechtvaardigheid als duidelijke thema's, lopen door deze sociale roman ook begrippen als 'revolutie' en 'Napoleon als groot man' heen. Het boek getuigt van de strijd van Hugo voor vooruitgang, het geeft een beeld van de ontwikkeling van de ideeën in het Frankrijk van de 19e eeuw en de gevolgen van revolutie. Hij 'onderbreekt' zijn verhaal herhaaldelijk om een stukje geschiedenis te vertellen over de politieke situatie in een bepaald jaar. Ideeën van die tijd worden ook weerspiegeld door de personages uit het boek, zoals Marius die als belangrijk lid van de '*Vrienden van het ABC*' * strijdt voor de vrijheid en vooruitgang en daardoor behoort tot de opstandige republikeinen waarover zijn grootvader Gillenormand spreekt als 'dat tuig'. Vooral het vierde deel 'De idylle in Rue Plumet et de gebeurtenissen in Rue Saint-Denis' heeft een sterk politiek tintje. Het beschrijft de jaren na de Juni-Revolte van 1830.

*De Vrienden van het ABC waren een revolutionaire studentenclub. In het Frans, klinken de letters "ABC" als 'abaissés', de 'vernederden'.

De Roman

Het werk bestaat uit vijf delen. 1) *Fantine*, 2) *Cosette*, 3) *Marius*, 4) *De Idylle in Rue Plumet* en *de Gebeurtenissen in Rue Saint-Denis* en 5) *Jean Valjean*.

Ieder deel bevat verschillende boeken, die op hun beurt verdeeld zijn in hoofdstukken. Een totaal van 48 boeken en 365 hoofdstukken. Ieder hoofdstuk is vrij kort, niet meer dan een paar bladzijden.

Het verhaal op zich is tijdloos, ook nu nog is het verhaal aangrijpend.

De roman begint in 1815 en komt tot zijn hoogtepunt in de juni Revolte van Paris in 1832.

Hij volgt de levens en interacties van verschillende karakters. *Jean Valjean*, de hoofdpersoon, komt na 19 jaar strafkamp vrij. Na zijn vrijlating komt hij in aanraking met *Bisschop Myriel*, die hem opvang biedt. Ondanks het feit dat Valjean hem besteeft, vergeeft de bisschop hem en liegt voor hem bij de politie. Valjean is onder de indruk en stelt zichzelf ten doel een goed mens te worden. Hij besluit opnieuw te beginnen en zijn verleden als Jean Valjean achter zich te laten. Onder de naam *Madeleine* werkt hij zich maatschappelijk op en brengt het zelfs tot fabrikant en dorpsburgemeester.

Op een gegeven moment wordt dan de ziekelijke fabrieksarbeidster *Fantine* ontslagen. Voor *Fantine*, die de familie die voor haar dochter *Cosette* zorgt (de Thénardiërs) moet betalen, is dat een ramp. Zodra Valjean/*Madeleine* echter van *Fantines* moeilijke situatie hoort, staat hij haar met raad en daad terzijde.

Valjean komt echter niet los van zijn verleden. Het wettig gezag blijft hem achtervolgen in de persoon van politieinspecteur (en Valjeans oude gevangenisopzichter) *Javert*, die hem op het spoor komt en aanklaagt wegens oplichting. Daarop verliest Valjean zijn zorgvuldig opgebouwde maatschappelijke positie. Als *Javert* Valjean aan het ziekbed van *Fantine* komt arresteren overlijdt *Fantine* aan shock. Valjean weet echter te vluchten, redt een deel van zijn vermogen en gaat met *Cosette* naar Parijs. Daar leven ze een tijd lang in een soort vader-dochterrelatie.

Hun leven wordt echter verstoord als *Cosette* verliefd wordt op *Marius*, een studentenleider tijdens de Parijse juni-opstand van 1832. Ook zit *Javert* Valjean inmiddels weer op de hielen. Valjean raakt in een tweestrijd of hij samen met *Cosette* moet vluchten voor *Javert* (en zo ook de liefde tussen *Marius* en *Cosette* moet dwarsbomen), of de opstandelingen moet helpen. Hij kiest voor het laatste.

Er volgt een zware strijd op de barricades, waarbij in het kamp van Valjean en de studenten een aantal dramatische doden vallen, waaronder het eveneens op *Marius* verliefde meisje *Éponine* (dochter van de Thénardiërs) en de dappere straatjongen *Gavroche*. Valjean redt uiteindelijk *Marius* van de dood, “uit liefde voor *Cosette*”. Aan het einde van de strijd krijgt Valjean vervolgens de kans *Javert* neer te schieten, maar hij laat hem gaan, waarop *Javert* zelfmoord pleegt.

Marius herstelt van zijn verwondingen door de goede zorg van *Cosette*. Aanvankelijk weet hij niet wie hem gered heeft maar komt daarachter als hij met *Cosette* wil trouwen. Als *Marius* na zijn huwelijk met *Cosette* echter achter de ware identiteit van Valjean als voormalig galeiboef komt, probeert hij aanvankelijk de banden tussen *Cosette* en Valjean te verbreken. Valjean wordt ziek van vertwijfeling. Als *Marius* echter hoort van alle goede daden van Valjean wil hij hem om vergiffenis vragen. Hij komt nog net op tijd om dit op het sterfbed van de 64-jarige Valjean te kunnen doen.

Producties

Les Misérables is populair gemaakt door bewerkingen voor film, TV en toneel, inclusief een *musical*.

De 1ste filmversie van het boek dateert van 1935, in 1937 heeft Orson Welles er een radio-adaptatie van gemaakt. De 1ste musical stond op de planken in 1980, bewerkt voor toneel door Alain Boublil en Claude-Michel Schönberg. De laatste filmversie is de bewerking van 2012, deze kaapte vele prijzen weg waarvoor de eerste filmversie ook al werd genomineerd. In 2000 werd een miniserie voor TV gemaakt, met Gérard Depardieu (bekend door rollen in 170 films) en John Malkovich, bekend van *Places in the Heart*, *In the Line of Fire*, *Empire of the Sun* en *The Killing Fields*. De nieuwste miniserie dateert van 2018.

De Musical

In 1980 werd de roman door **Claude-Michel Schönberg** en **Alain Boublil** bewerkt tot een Franse musical. In Parijs, waar de musical in première ging in september 1980, werd hij na 107 voorstellingen afgeblazen. Door de tegenvallende bezoekersaantallen was de show in Frankrijk geflopt.

Vijf jaar later kreeg Cameron Mackintosh (1982) van regisseur Peter Ferago de muziek van de Franse versie van *Les Misérables* te horen. **Herbert Kretzmer** mocht van de teksten een Engelse versie maken. Alain Boublil had de Franse liedteksten geschreven. Een deel van zijn werk heeft Kretzmer "ruw vertaald", een ander deel is strikt overgenomen vanuit het Frans naar het Engels. Ook zijn er extra liederen geschreven voor de Engelse versie, door zowel Kretzmer als **Trevor Nunn**.

Trevor Nunn en John Caird kregen de regie in handen. De *Royal Shakespeare Company* zorgde ervoor dat de musical op de planken kwam. De première van de musical was in Londen op 8 oktober 1985 in het Barbican Centre. Later verhuisde de productie naar het Palace Theatre en nog later naar het *Queen's Theatre*, waar hij nog steeds draait. De verhaallijn van het orininele werk is grotendeels aangehouden. Geen sinecure bij zo'n complex verhaal. Een paar details en figuren zijn erbij gekomen of veranderd. Zo is Marius niet meer de leider van de revolutionairen maar bestaan er 2 kampen, waarin de student *Enjolras* de cast komt versterken. Ook in het tijdsverloop van de dingen is hier en daar wijziging aangebracht. Bv. de jeugd van Cosette en haar onwetendheid hierover, de omstandigheden van het overlijden van Fantine en nog een paar kleinere dingen die het plots en sub-plots eigenlijk niet veranderen.

Een aantal liederen uit de musical zijn erg bekend geworden: 'I dreamed a Dream', '**Do You Hear the People Sing**', 'On My Own', '**Bring Him Home**', 'Castle on a Cloud' ...

In de *Finale* van de productie in Londen worden de laatste regels van '**Do You Hear the People Sing**' gezongen in alle talen waarin de musical vertaald werd.

De première van de *Broadway*-productie was op 12 maart 1987. De productie werd genomineerd voor twaalf Tony Awards, waarvan er acht werden gewonnen, inclusief die voor Beste Musical en Originele Muziek. Met een totaal van 6680 opvoeringen is het een van de langst lopende shows in de geschiedenis van Broadway.

In de 2008 versie zijn nieuwe arrangementen gebruikt die gemaakt zijn door Stephen Metcalfe. Volgens Joop van den Ende Theaterproducties zullen deze nieuwe arrangementen na *Nederland* in alle *Les Misérables*-producties over de hele wereld gebruikt worden. Het beeld dat onafscheidelijk verbonden is met dit werk is de *afbeelding* met Cosette erop. Meestal is ze te zien van schouder-tot-hoofd met op de achtergrond de Franse vlag. Deze afbeelding is gebaseerd op het werk van Emile Bayard, dat in het originele boek van 'Les Misérables' uit 1862 te vinden is.

Wat de vorm betreft heeft de musical meer van een opera. Het geheel is gezongen en wordt niet onderbroken door tekst.